

ALEX MASKALÍK

Operation „Krkonoše” – part of real preparations for an intervention or a psychological play?

The idea of misusing the Czechoslovak People's Army (Československá lidová armáda – ČSLA) to overcome an internal crisis was based on how the communist regime perceived the role of the army. The regime considered the army (apart from other security bodies) as a tool for direct control of the society. The *Central Plan for Extraordinary Security Measures* was prepared at the beginning of the 1970s to overcome possible „difficulties” and to gain awareness, preparedness and coordination of all tools of power. It summarized all regular and special actions and proceedings to be applied in three directions: 1) in intelligence and information, 2) in preemption and warning or 3) in repression¹. The plan included several special operations (subsequent) that had impact on all spheres of social and political life².

¹ Archives of the Chambers of Deputies Prague (ACD), f. Chambers of Deputies of the Parliament of the Czech Republic (CDPCR) – 1st Electoral Term, box No. 198, inventory No. 1487, Zásady Centrálního plánu mimořádných bezpečnostních opatření, 28 IV 1971.

² These actions included operations such as *Norbert* (isolation of the persons imposing a „threat” on the internal order and security of the state), *Vlna (Wave)* (protection of the live radio and TV broadcast from „misuse”), *Stráž (Guard)* (protection of the strategic objects from „sabotage”), *Cínovec (Tinstone)* (isolation of the foreigners and persons without citizenship), *Klín (Trig)* (prevention of the program unification of the anti-Socialist elements), *Kolora (Colora)* (correspondence censorship), *Dalibor* (protection of the diplomatic missions and diplomats), or *Zásah (Hit)* (use of the armed forces to ensure „peace and order”). ČSLA was to participate from 4th degree above. The highest – 7th – degree included all armed forces and meant deployment of all units and means available to the ČSLA. ACD, f. CDPCR – 1st Electoral Term, box No. 197, inventory No. 1474, Operačně-bezpečnostní úkoly, jejich právní úprava a způsob realizace, Undated.

Until the fall of the communist regime in 1989, all related information was labeled strictly confidential³. A special Investigation Committee of the Chamber of Deputies of the Parliament of Czech Republic worked in April 1993 – February 1995 to analyze and describe individual operations in more details⁴. While fulfilling the assigned task, the committee cooperated with different state bodies, especially Ministry of Interior, Ministry of Defense, Ministry of Justice, Office of the General Prosecutor and Security Information Service. It had a very difficult position though, as due to very precise shredding of documents it had to depend mostly on very subjective testimonies of witnesses and fragments of related archival documents stored in many different archives located all over the former Czechoslovak Republic.

As part of the investigation of the extraordinary safety measures, the Investigation Committee also examined the Operation „Krkonoše”, covering the special military exercise of the Czechoslovak People’s Army (ČSLA) taking place from 6th to 9th December 1980. However, unlike the other Operations, it did not have an „internal character” and fell under the competence of the Ministry of National Defence (instead of the Ministry of Interior). It was related directly to the events in the neighbouring Poland, where the activities of *Solidarność* (the Independent Self-governing Labour Union „Solidarity”) grew into a mass-supported social movement opposing the Communist regime. This imposed a threat not only on the strategic military communications and the overall Warsaw Pact potential but also represented a serious risk of spreading to the other socialist countries. Exercises of the Warsaw Pact armies around Poland became a well-established means of coercion, in this particular case also with the participation of ČSLA⁵.

³ Archives of Institute of Contemporary History Prague, f. Archives of Coordination Centre of Civic Forum, Uncategorized.

⁴ The Chairman of the Commission became Vice-Chairman of the Chamber of Deputies of the Czech Republic Pavel Tollner.

⁵ The allied exercises with code mark *Sojuz* ‘80 were „agreed upon” on 1st December 1980 at the General Staff of the Armed Forces of the Soviet Union in Moscow and were supposed to clearly demonstrate the willingness and readiness to defend Socialism. Officially, they were presented as regular divisional tactical exercises with deployment of the troops (lasting for 5 to 6 days in the territory of the state of each of the participating armies), in the Polish territory supposedly to grow into a joint front commanding and staff exercise with the signal means and partial deployment of the troops. The attendance of 5 to 6 Soviet divisions was expected (whereof 1 from the formation of the Central Group of Forces of the Soviet army in ČSSR), along with 4 divisions of the Polish People’s Army (PLA), 2 divisions of ČSLA (1th and 9th tank division) and 1 division of the German People’s Army. Attendance of additional units of the Group of Soviet Forces in Germany was also possible. ACD, f. CDPCR – 1st Electoral Term, box No. 186, inventory No. 1066, Zpráva vyšetřovací komise Poslanecké sněmovny pro vyšetření okolností souvisejících s akcemi Norbert, Vlna a Zásah, případně obdobnými akcemi, 8 II 1995.

The Committee's starting position was complicated, since the heuristic database was significantly limited. Presumably, the majority of the decisions (contributing to the actions) were made verbally. Most of the issued documentation was destroyed by its processors⁶. Therefore, the final report only maps the „CS manoeuvres” briefly. It points out the non-standard aspects (underlining their political dimension), however, not answering the question what was actually covered by them and what they were actually part of – real preparations for an intervention or a psychological play. The unambiguous interpretation of the Operation (allowing for speculations about its real purpose) persisted in the work of historians as well⁷.

⁶ At present, there are only transcriptions of the Investigation Committee documents available. ACD, f. CDPCR – 1st Electoral Term, box No. 186–195; Archives of Security Folders Prague, f. Documentation files of the Office of Documentation and Investigation of the Crimes of Communism (169/2007) „Operation Krkonose”. The torso of the existing archival sources is only found in the special „Krkonose” file, deposited in the Administrative Archives of the Ministry of Defence CR in Prague. This is the only preserved primary source which has been subject to secrecy since 2008. Central Military Archives – Administrative Archives of the Ministry of Defence CR Prague (CMA – AA Prague). A fragment of the materials is found in an extensive edition of documents: Ł. Kamiński, *Przed i po 13 grudnia. Państwa bloku wschodniego wobec kryzysu w PRL 1980–1982*, t. 1, Warszawa 2006. There are also mediated sources available from the *Warsaw Pact* and the Headquarters of the Western Military District funds. CMA – AA Prague, Central Military Archives – Administrative Archives of Army CR in Olomouc (CMA – AA Olomouc).

⁷ A more in-depth analysis of the „Krkonose” exercise was first offered by A. Kříž who actively participated in the gathering of documents for the Investigation Committee (A. Kříž, *Krkonose 80: cvičení, nebo...?*, Brno 1995). However, due to the absenting footnotes, its scientific contribution is objectionable (in spite of the informative value). Pavel Minařík also based his work on the aforementioned analysis (http://vojenstvi.cz/vasedotazy_91.htm). Afterwards, the historians were long not paying attention to the military dimension of the CS participation at the allied exercises: A. Maskalík, *Akcja Krkonose*, „Vojenská historie” 2017, nr 2, s. 135–161; P. Tomek, *Akce Krkonose: československé vojenské souvislosti polské krize*, „Historie a vojenství” 2017, nr 3, s. 4–19. Only the international-political context of the „Polish crisis” with consequences for the political development and the safety situation in Czechoslovakia, where the power apparatus developed significant activity within the actions such as *Kruh* (*Circle*) (protection of the important objects and preparation of preventive measures against strike organisers) and *Sever* (*North*) (monitoring of the political situation in Poland, checking the opinions of Polish and domestic citizens, organising operations to support the conservative powers in Poland, were actually processed). O. Tůma, *The Czechoslovak Regime and the Polish Crisis 1980–1981*, „Cold War International History Project Bulletin” 1998, nr 11, s. 60–76; A. Kobus, *Czechosłowacja wobec narodzin, rozwoju i delegalizacji „Solidarności” (1980–1982)*, Toruń 2006; P. Blažek, *Československo a polská krize 1980–1981*, „Securitas imperii” 2012, nr 1, s. 58–75; *idem*, *Akce „Sever”. Státní bezpečnost a polská krize 1980–1984*. t. 1, Praha 2017; *idem*, *Státní bezpečnost a krize Polské lidové republiky 1980–1984*. t. 2, Praha 2017. To the wider international political context of the „Polish crisis”: V. Mastný, *The Soviet Non-invasion of Poland in 1980–1981 and the End of Cold War*, „Europe – Asia Studies” 1999, nr 2, s. 189–211; T. Diedrich *et al.*, *Der Warschauer Pakt. Von der Gründung bis zum Zusammenbruch (1955–1991)*, Bonn 2009; Ł. Kamiński, „O vstupu

In spite of the missing relevant source basis, the Committee did not use up all the options. What is crucial is the perception of the Operation in the context of the allied manoeuvres and the international situation, considering the military-political and military-professional viewpoints. The Committee's serious deficiency was that it failed to cooperate with any experts in the fields of international history, military history or operational planning. Therefore, several controversial moments were not interpreted in an unbiased way or were omitted altogether. If confronted therewith, the manoeuvres could be seen from a different perspective while several actions could have been irrelevant in relation to their declared invasive focus and point to its formal nature due to their illogicality.

The short preparation period and absence of the planning documentation could be the proof that the military-professional tasks of the Operation were reduced to the achievement of full combat alert and deployment of troops that were sufficient to create the impression needed. Even the deployment of the detached units did not have to be the result of the effort to send the best resources. If it was needed to get the troops ready as quickly as possible, it was necessary to use the divisions of permanent combat alert fully instead of the reduced numbers, even if they were closest to the borders⁸. An obscurity was the replacement of the tank units with the mechanized infantry units (which in the event of an actual invasion weakened the impact of the invasion forces). Those were armed with the OT-64 armoured personnel carriers whereas the organic mechanized infantry regiments of the tank divisions were armed with the BVP-1 infantry fighting vehicles. This was threatening to the technical equipment of the deployed troops since there were no spare parts or specialists needed in the tank divisions (which has also impacted the manoeuvres)⁹.

Another unknown is why the troops were armed with water cannons and batons. Was an intervention against demonstrators considered, however, without taking into account the risk of fighting with PLA? The fact is that in the event of an intervention, the forces deployed were insufficient; there was no second line ready to develop the progress of the front line troops, no transfer of focus to a new direction of the main thrust or increase of the defence resistance in the case of failure. There were no reserves to block the

wojsk nemůže být řeč". Sovětská vláda a krize v Polsku v letech 1980–1981, „Securitas Imperii” 2012, nr 1, s. 39–43; M. Bílý, „Bratrská pomoc” Polsku? Role Varšavské smlouvy v první fázi polské krize (červenec–prosinec 1980), „The Twentieth Century – Dvacáté století” 2012, nr 1, s. 159–182.

⁸ There were 4th tank division and 3th mechanized infantry division (headquarters were located at Havlíčkův Brod and Kroměříž).

⁹ A. Maskalík, *Akcia...*, s. 150–151.

spots and garrisons. The size of the territory the CS troops would be entering to exceeded the actual capacities of their control and the ratio of powers was disadvantageous for them. The detachment of the CS divisions into an area overcrowded by Soviet troops also pointed to the theatricality of the whole situation (along with the effort to involve the CS part into the manoeuvres)¹⁰. It remained a mystery why they were not moved closer to the borders in an effort to create a more suitable entry space and what the point in pretending an invasion preparation by organising the exercise was. However, there are several hints pointing out that this was rather a demonstration of power and a camouflage manoeuvre, where the threat of military invasion became an efficient means of coercion interfering with the events in Poland.

There are several points supporting this theory. The key one is a relatively low number of troops involved in the manoeuvres. 30 divisions were attending the intervention in the smaller Czechoslovakia. According to the Soviet planners, at least 45 divisions would be necessary to pacify Poland¹¹. Even the fact that everything could have been prepared within such a short time is unrealistic – the invasion of allies in the CSSR in August 1968 took 4 months to prepare. The meeting at the General Staff in Moscow on 1st December 1980, where the participants were informed about the manoeuvre preparation without specifying the operational intent and the military-professional goals, may be considered a proof of its formality and camouflaging the intervention by a series of exercises. However, the attending parties could have implicitly perceived the manoeuvres as a „precursor” of an invasion and may have been left in such impression intentionally. Kremlin did need actors who believed in their assigned roles and were acting them out fully (regardless of the reserves), in order to induce the atmosphere, i.e. to make everything „only” look like preparations for an intervention. At the meeting, the orders were only issued verbally, which was unrealistic in the event of such a substantial military and political decision and with, potentially, international impact of such a magnitude¹². Therefore, the meeting could have served as an efficient pressure, the main goal of which was to show the attending Poles the readiness and commitment to enter their territory, should they fail to adopt the measures to suppress the „anti-Socialist forces”. This was even more pronounced by the approaching date of the

¹⁰ There were dislocated 15th Guards Tank Division (headquarters were located at Milovice) and 18th Guards Mechanized Infantry Division (headquarters were located at Mladá Boleslav) from Central Group Forces.

¹¹ V. Mastný, *The Soviet Non-invasion of Poland in 1980–1981 and the End of Cold War*, „Europe – Asia Studies” 1999, nr 2, s. 194.

¹² A. Maskalík, *Akcja...*, s. 154.

meeting of the leading representatives of the Warsaw Pact countries, 4th to 5th December in Moscow, where the Polish delegation was confronted¹³.

Any documentation at the management level was also absent. Such a complicated military operation can hardly be imagined without at least preliminary instructions for the individual armies' command. No organisation of a general provision of the combat activity was prepared, neither the command of the troops in the Polish territory that would determine the method and sequence of the combat tasks of the forces and their means as well as the method of their cooperation. There were no operational guidelines specifying the evaluation of the situation and the opponent's forces in the zone of combat activity, the combat tasks of the units, direction of the main effort, speed of transfer or impetus of the attack¹⁴. What also needs to be considered is the fact that the Polish political leadership, the radically thinking part of the PLA brass as well as the decisive part of the Soviet elite preferred solving the crisis by their own forces. This was also confirmed by the subsequent course of events, when the power solution was not pushed forward until the declaration of a state of emergency in December 1981¹⁵. The possibilities of Kremlin were limited as well. In the context of the impending new Cold War escalation, the alarming economic situation and the increasing dependence on the West, the Kremlin was substantially interested in preventing the new arms races, which was apparent already from its efforts in the disarmament process. The possible military action would also bring up considerable extension of the economic sanctions imposed following the Afghanistan invasion a year earlier¹⁶. Even the experience with the political failure of the CSSR intervention and the opposite success of the later „normalisation” politics played its role. Therefore, the attitude of the Soviet Union towards the events in Poland was probably clear since the beginning and its principle was to refrain from any decisive actions – even if the question of intervention resonated in the political circles in the opening phase of the „Polish crisis”¹⁷.

The Polish translation of the final report of the Investigation Committee of 28 February 1995 is published in its original wording. It contains several deficiencies arising from the translation as well as a number of factual

¹³ ACD, f. CDPCR – 1st Electoral Term, box No. 195, inventory No 1384, Záznam ze setkání vedoucích stranických a státních představitelů členských států Varšavské smlouvy, 11 XII 1980.

¹⁴ A. Maskalík, *Akcja...*, s. 155–156.

¹⁵ The allied exercise *Sojuz '81* (carried out between 16 March and April 1981) was a similar pressure action as *Sojuz '80*.

¹⁶ K. Durman, *Útěk od praporů. Kremľ a krize impéria 1964–1991*, Praha 1998, s. 294–295.

¹⁷ Ł. Kamiński, „O wstupu wojsk...”, s. 39–43.

mistakes, which is surprising considering the severity of the report submitted to the Polish party¹⁸.

Sprawozdanie Komisji Śledczej Izby Poselskiej badającej okoliczności związane z akcjami „Norbert”, „Vlna” i „Zásah”, ew. z innymi podobnymi akcjami.

Sprawozdanie przedstawi członek Komisji Śledczej, poseł Pan Tomáš Fejfar, którego proszę o zabranie głosu.

Posel Tomáš Fejfar¹⁹: Panie przewodniczący, szanowni koledzy, szanowne koleżanki, pozwolę sobie przedstawić Państwu bieżące sprawozdanie o wynikach pracy Komisji Śledczej objaśniające okoliczności związane z akcjami „Norbert”, „Vlna” i „Zásah” oraz innymi podobnymi akcjami. Proszę pozwolić, że zapoznam Państwa z dotychczasową działalnością Komisji oraz aktualnymi wynikami dochodzenia, które w ostatnim okresie ukierunkowane było w szczególności na działania prowadzone przez Czechosłowacką Armię Ludową w roku 1980 pod kryptonimem „Karkonosze”.

W okresie od ostatniego bieżącego sprawozdania Komisji Śledczej przedłożonego na 16 sesji Izby Poselskiej Parlamentu Republiki Czeskiej w dniu 18 lutego 1995 roku odbyło się ogólnie dwadzieścia posiedzeń Komisji. W okresie tym Komisja wysłuchała do chwili obecnej 50 osób oraz zorganizowała szereg wyjazdów w celu zgromadzenia informacji oraz przestudiowania dokumentów archiwalnych.

Nastąpiły również zmiany w składzie osobowym Komisji Śledczej. Izba Poselska Parlamentu Czeskiego odwołała z Komisji Śledczej na swoim 23 posiedzeniu, na własną prośbę, posłów Jaromíra Šimanka, Jana Deckera i Stanislava Kozáka oraz powołała na ich miejsce posłankę Miladu Kadlecovou z klubu ODS²⁰ i posła Josefa Krupíka z klubu KDU–ČSL²¹. Na podstawie wyników oraz informacji uzyskanych w trakcie prawie dwuletniej działalności Komisji Śledczej można jednoznacznie i w sposób odpowiedzialny oświadczyć, że zadanie postawione dla Komisji wymaga więcej czasu i pracy, niż mogliśmy oczekiwać. Stwierdzono, że istniały również inne akcje, które z danym zadaniem były integralnie związane.

¹⁸ ACD, f. CDPCR – 1st Electoral Term, box No. 186, inventory No. 1066.

¹⁹ Tomáš Fejfar, member of the Chamber of Deputies of the Czech Republic. He was specialized in security and military issues.

²⁰ ODS – Občanská demokratická strana (Civic Democratic Party).

²¹ KDU–ČSL Křesťanská a demokratická unie – Česká strana lidová (Christian and Democratic Union – Czech People’s Party).

Na podstawie zdobytych doświadczeń mogę stwierdzić, że aczkolwiek niektóre akcje były wzajemnie powiązane, każdą akcję należy badać osobno w celu jej obiektywnego objaśnienia i realnego zakończenia dochodzenia. Oczywiście nie wyklucza to możliwości wzajemnego korzystania ze zgromadzonych informacji i dowodów. Przy czym jedynymi możliwymi źródłami informacji są z reguły niekompletne dokumenty archiwalne, często nieuporządkowane i umieszczone w kilkudziesięciu archiwach różnych instytucji na całym terytorium byłej CSRS²², jak również w archiwach państw byłej wspólnoty socjalistycznej; następnie zeznania setek uczestniczących świadków, z których liczni nie pamiętają dokładnie badanej akcji ze względu na długi czas, jaki upłynął od tamtych wydarzeń, a inni z różnych powodów nie chcą o tym pamiętać lub odmawiają składania zeznań zgodnie z prawem.

Teraz skoncentrujemy naszą uwagę na najistotniejszym zagadnieniu przedkładanego sprawozdania, którym są fakty stwierdzone w stosunku do akcji „Karkonosze”. Przedstawione fakty uzyskano z licznych archiwów siedmiu instytucji centralnych, po przejrzaniu setek tysięcy dokumentów oraz przestudiowaniu dziesiątek tysięcy dokumentów archiwalnych oraz na podstawie wypowiedzi 47 świadków²³.

²² CSRS – Czechosłowacka Republika Socjalistyczna (Czechoslovak Socialist Republic).

²³ Witnesses included many leading officials of the army and security apparatus, e. g. chief of the General Staff – 1st Deputy of the minister of national defense Colonel general Milošlav Blahník, commander of the Western Military District Colonel general František Veselý, minister of interior and his deputy Major generals Jaromír Obzina and Vladimír Hrušecký. Other high ranking officials who gave their testimonies were commander of the Main Directorate of Military Counterintelligence Major general Cyril-Method Ohrablo and his 1st deputy Colonel Miroslav Volf, commander of the Directorate of Military Training – deputy commander of the Western Military District Major general (later promoted to Lieutenant general) Jaroslav Gottwald, deputy commander of the 4th Army of the Western Military District Major general František Mikan, Czechoslovak flight and military attachés in Moscow, Warsaw and Berlin Major general Jozef Novisedlák, Lieutenant general Vlastislav Raichl and Colonel Čestmír Podzemný, commander of the Group of Operational Planning of the Operational Department of the Operational Directorate of the General Staff Colonel Vladimír Kovář, commander of the Operational Directorate – deputy chief of staff of the Western Military District Colonel (later promoted to Major general) Ján Martinský, commander of the 9th tank division Colonel (later promoted to Major general) Josef Kylar, commander of Party-Administrative Department of the Political Directorate of the Western Military District Colonel (later promoted to Lieutenant general) Oskar Marek, commander of the Department of Operational Training of the Operational Directorate of the Western Military District Lieutenant colonel (later promoted to Lieutenant general) František Podešva, or commander of the Directorate of Military Counterintelligence of the Western Military District Colonel Vladimír Navrátil. Some refused to testify, e. g. chief of staff – 1st deputy of the commander of the Western Military District (later promoted to minister of national defense) Lieutenant general (later promoted to Army general) Milán Václavík, or commander of the 1st tank division Colonel (later promoted to Lieutenant general) Josef Vincenc. For more information

Wyboru osób, które miały być wysłuchane, dokonano tak, aby były one reprezentacyjne, tzn. aby reprezentowały wszystkie rodzaje sił zbrojnych oraz stopnie, które brały udział lub uczestniczyły w badanej akcji.

1 grudnia 1980 r. ówczesny szef Sztabu Generalnego Czechosłowackiej Armii Ludowej, pierwszy wiceminister obrony narodowej CSRS, generał broni Miroslav Blahník²⁴, został wysłany za zgodą sekretarza generalnego Komitetu Centralnego KPC²⁵ i prezydenta CSRS Gustava Husáka na rozmowy do Moskwy z szefem Sztabu Generalnego Sił Zbrojnych Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich marszałkiem Ogarkowem²⁶. W rozmowach uczestniczyli oprócz wysokiej kadry oficerskiej Armii Radzieckiej i Zjednoczonych Sił Zbrojnych Układu Warszawskiego ówczesny dowódca sił lądowych Armii Narodowej Niemieckiej Republiki Demokratycznej generał broni Stuchbart²⁷ oraz pierwszy zastępca szefa Sztabu Generalnego ludowego Wojska Polskiego generał armii Kupolowski²⁸. Celem rozmów było objaśnienie celu ćwiczeń sojuszniczych, które miały się odbyć na terytorium CSRS i Polskiej Rzeczpospolitej Ludowej²⁹. Po powrocie z Moskwy 2 grudnia 1980 r. zwołano w Sztabie Generalnym Ministerstwa Obrony Narodowej w Pradze spotkanie kadry oficerskiej Ministerstwa Obrony Narodowej i dowództwa Zachodniego Okręgu Wojskowego oraz wytyczono wstępne zadania związane z nieplanowanymi ćwiczeniami pod kryptonimem „Karkonosze”. Wszyscy uczestnicy spotkania podpisali na zakończenie oświadczenie o zachowaniu w ścisłej tajemnicy informacji związanych z przygotowywanymi ćwiczeniami, choć tego rodzaju oświadczenia przy podobnych akcjach nigdy nie były podpisywane a jednocześnie przy obejmowaniu stanowiska podobne oświadczenie już podpisali.

regarding military careers of the abovementioned officials see: A. Maskalik, *Elita armády. Československá vojenská generalita 1918–1992*, Banská Bystrica 2012.

²⁴ Correctly Colonel general (1980) Miloslav Blahník, General Staff – 1st Deputy of the minister of national defense between 1979–1987.

²⁵ KPC – Komunistyczna Partia Czechosłowacka (Communist Party of Czechoslovakia).

²⁶ Nikolai Vasilyevich Ogarkov, Marshal of the Soviet Union (1977); between 1977–1984 chief of the General Staff – 1st Deputy of the minister of defense of the Union of Soviet Socialist Republics.

²⁷ Correctly Colonel general (1976) Horst Stechbarth, between 1972–1989 commander Land Forces – Deputy of the minister of defense of the German Democratic Republic.

²⁸ Correctly generał dywizji (1972) Tadeusz Hupałowski, 1st deputy of the chief of the General Staff between 1973–1981.

²⁹ Consultations held at the general staff in Moscow were attended by 1st deputy of the chief of the General Staff colonel general Michail N. Tereščenko who represented the staff of the Joint Armed Forces of the Warsaw Treaty and colonel general Viktor J. Abolins, commander of the Main Administrative and Mobilization Directorate – deputy chief of the General Staff who represented the Soviet Army.

Pisemne rozporządzenie o rozpracowaniu ćwiczeń na temat: *Postawienie wojska w stan wyższej gotowości bojowej, przemieszczenie i włączenie związku do kontrataku, rozwinięcie ataku w głębi operacyjnej* wydał ówczesny minister obrony narodowej, generał armii Martin Dzúr, dowódca Zachodniego Okręgu Wojskowego 5 grudnia 1980 r. pod nr 0022534/1³⁰.

Celem akcji „Karkonosze” było w zasadzie przeprowadzenie dwóch ćwiczeń. Pierwsze jako dywizyjne ćwiczenie taktyczne z pierwszą i dziewiątą dywizją pancerną osobno na terytorium CSRS i terytorium Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, trwające 5–6 dni³¹.

Drugie ćwiczenie nawiązywało do pierwszego i miało przebiegać jako frontowe dowodzące ćwiczenie sztabowe w terenie ze środkami łączności i częściowym wprowadzeniem wojska na terytorium Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. Do realizacji całej akcji były przygotowane, wg dostępnych informacji, 4–5 dywizji Armii Radzieckiej, 1 dywizja Narodowej Armii Ludowej NRD³², 4 dywizje ludowego Wojska Polskiego i 2 wzmocnione dywizje pancerne Czechosłowackiej Armii Ludowej oraz 1 radziecka dywizja pancerna rozmieszczona na terytorium ówczesnej CSRS³³. Nie można wykluczyć, że udział miały wziąć również dywizje gwardyjskie Armii Radzieckiej, które działały w tym czasie na terytorium NRD w ramach grupy wojsk radzieckich stacjonujących w NRD.

Dywizyjne ćwiczenie taktyczne miało się zgodzić z planem składać z dwóch części. W części pierwszej trwającej 2–3 dni dwie czechosłowackie dywizje pancerne po przemieszczeniu miały zająć pozycje na określonym obszarze przy granicy z Polską Rzeczpospolitą Ludową. Konkretnie pierwsza dywizja pancerna na poligonie wojskowym Mimoň oraz dziewiąta

³⁰ Martin Dzúr, Army general (1972); minister of national defense Czechoslovak Socialist Republic between 1968–1985.

³¹ Elite units of the ČSLA took part; in particular 1st tank division of the 1st Army and 9th tank division of the 4th Army of the Western Military District. Both of them were held in permanent military preparedness, ready to fulfill assigned fighting tasks as they were at full war strength. The 1st tank division (headquarters were located at Slaný) consisted of 1st and 2nd tank regiment, 3rd mechanized infantry regiment and instead of 21st tank regiment it had 74th mechanized infantry regiment incorporated, taken from 20th mechanized infantry division (headquarters were located at Karlovy Vary). The 9th tank division (headquarters were located at Tábor) consisted of 14th and 17th tank regiment, 79th mechanized infantry regiment and instead of 18th tank regiment it had 11th mechanized infantry regiment incorporated, taken from 2nd mechanized infantry division (headquarters were located at Sušice).

³² NRD – Niemiecka Republika Demokratyczna (German Democratic Republic, or East Germany).

³³ Specifically, it was the 31st tank division (headquarters were located at Bruntál) of the Central Group of Forces in Czechoslovakia.

dywizja pancerna na terenie między miastami Trutnov, Náchod, Opočno i Jaroměř³⁴.

Datę i czas przekroczenia granicy państwowej z Polską Rzeczpospolitą Ludową miał ustalić szef Szabu Generalnego Sił Zbrojnych Związku Radzieckiego.

Tym samym miała się rozpocząć także część druga dywizyjnych ćwiczeń wojskowych.

W trakcie ich trwania pierwsza dywizja pancerna miała prowadzić ćwiczenia z jedenastą dywizją pancerną Ludowego Wojska Polskiego na żagańskim poligonie wojskowym, natomiast dziewiąta dywizja pancerna miała się przesunąć na południowy zachód od Katowic. Po odpoczynku planowano rozpoczęcie frontowych ćwiczeń sztabu dowodzenia, w ramach których miano utworzyć z wojsk Układu Warszawskiego zgrupowanych na terytorium Polskiej Rzeczpospolitej Ludowej 5–6 armii ogólnowojskowych, a z nich tzw. front koalicyjny, którego dowództwo miał objąć dowódca Zjednoczonych Sił Zbrojnych Układu Warszawskiego³⁵.

Dokumenty o przeprowadzonych ćwiczeniach na terytorium Polskiej Rzeczpospolitej Ludowej nie są dostępne i nie jest znany zamiar ćwiczeń. Szczegółowe przygotowania miały zostać zrealizowane prawdopodobnie w dniach od 8 do 12 grudnia 1980 r. Według wypowiedzi marszałka Ogarkowa 1 grudnia 1980 r. kierownictwo polityczne Związku Radzieckiego miało podjąć decyzję o przeprowadzeniu ćwiczeń. Rzekomo ćwiczenia miały być prowadzone w zgodzie z dokumentem końcowym konferencji helsińskiej, aczkolwiek okres trwania ćwiczeń był krótszy niż ustalonych 21 dni.

O tym, że ćwiczenia miały przebiegać na terytorium Rzeczpospolitej Polskiej, świadczą nie tylko częściowo zachowane dokumenty, włącznie z mapami wojskowymi z oznaczonymi osiami ruchów wojsk i obszarami zgrupowania wojsk w Republice Czechosłowackiej oraz Polskiej Rzeczpospolitej Ludowej, ale również udokumentowane pisemnie i przez zeznania świadków rozpoznania terenu przeprowadzone na terytorium polskim w dniach 4–5 grudnia 1980 r. przez grupę zwiadowczą dowództwa Zachodniego Okręgu Wojskowego we współdziałaniu z oficerami Śląskiego Okręgu Wojskowego IWP³⁶. W podsumowaniu przeoprowadzonego rozpoznania, które miało za cel również zbadanie sytuacji i atmosfery w społeczeństwie

³⁴ 9th tank division finally was deployed in a different area Kolín – Pardubice – Jaroměř – Čáslav.

³⁵ Viktor Georgiyevich Kulikov, Marshal of the Soviet Union (1977); between 1971–1977 chief of the General Staff – 1st Deputy of the minister of defense Union of Soviet Socialist Republics, between 1977–1989 supreme commander Joint Armed Forces of the Warsaw Treaty – 1st Deputy of the minister of defense of the Union of Soviet Socialist Republics.

³⁶ LWP – ludowe Wojsko Polskie (Polish People's Army).

w tej części Polski, gdzie miały operować oba ugrupowania CSAL, podane jest, że w przypadku wkroczenia wojsk CSAL na terytorium Polski należy oczekiwać prowokacji ze strony mieszkańców dlatego, że ćwiczenie nie będzie uważane za zwyczajne, ale za przygotowanie do interwencji³⁷.

Ćwiczenia „Karkonosze”, którymi dowodził dowódca Zachodniego Okręgu Wojskowego František Veselý ze swoim sztabem, zostały rozpoczęte postawieniem związków w stan wyższej gotowości bojowej 6 grudnia 1980 r. o godzinie 15.00³⁸. W godzinach nocnych z 6 na 7 grudnia 1980 r. wojska uczestniczące w ćwiczeniach dokonały przemieszczenia siłami własnymi, włącznie z gąsienicowym sprzętem, z garnizonów wojskowych na wspomniane miejsce blisko granicy państwowej z PRL³⁹, gdzie praktyczna część ćwiczeń została zakończona 8 grudnia 1980 r. o godzinie 14.00⁴⁰. Po dwóch dniach na rozkaz ministra obrony narodowej CSRS generała armii Martina Džúra rozpoczęto przesuwanie wojska częściowo siłami własnymi, częściowo transportem kolejowym, do garnizonów wojskowych. Przesunięcie wojsk zostało zakończone 21 grudnia 1980 r.⁴¹

Należy wspomnieć, że podczas prowadzonego dochodzenia nie znaleziono ani jednego bezpośredniego dowodu świadczącego o tym, że planowane ćwiczenia sojusznicze, w większości nieukończone, miały być przygotowaniem do tzw. pomocy internacjonalistycznej państw członkowskich Układu Warszawskiego dla Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, w której w owym czasie kryzys społeczno-polityczny i gospodarczy osiągnął szczytową fazę, w celu utrzymania i wzmocnienia zagrożonego ustroju socjalistycznego lub nawet, udzielenia bezpośredniej pomocy internacjonalistycznej. Aczkolwiek cele wytyczone dla ćwiczeń „Karkonosze” były z punktu widzenia wojskowego i specjalistycznego charakterystyczne również dla innych ćwiczeń o podobnym rodzaju i zakresie, to znaczy dla dywizyjnych ćwiczeń

³⁷ Reconnaissance was carried out through Harrachov and Náchod. In first case, staff in uniforms carried it out (allegedly with assistance of a representative of the Joint Armed Forces of the Warsaw Treaty to the Western Military District). In second case, the reconnaissance was carried out by personnel in plain clothes. This group was headed by commander of the Directorate of Military Training – deputy commander of the Western Military District Major general J. Gottwald and apart from others chief of staff – 1st deputy of the commander of the 1st Army of the Western Military District (later promoted to minister of national defense) Major general (later promoted to Army general) Miroslav Vacek was it's member. CMA – AA Prague, f. Warsaw Pact, General Staff / Operational Directorate 1980, box No. 584, Uncategorized.

³⁸ František Veselý, Colonel general (1975); commander of the Western Military District between 1971–1985.

³⁹ PRL – Polska Rzeczpospolita Ludowa (Polish People's Republic).

⁴⁰ Correctly the military exercise was completed on 9 XII 1980.

⁴¹ Correctly the movement of troops to the barracks was completed at 12 XII 1980.

taktycznych z wyprowadzeniem wojsk, nie można uwierzyć, że nie miały żadnych politycznych zamiarów. O tym, że badana akcja wyrażała polityczne cele i w zasadzie była dokładnie zaplanowaną manifestacją siły wojsk sojuszniczych państw Układu Warszawskiego w związku z sytuacją międzynarodową i powstała w PRL wewnętrzną sytuacją polityczną, świadczy szereg następujących oznak, stwierdzonych i udokumentowanych, które świadczą o różnicy między tymi ćwiczeniami i innymi ćwiczeniami o takim samym stopniu i charakterze.

Ćwiczenia były przygotowane i przeprowadzone poza planem przygotowania bojowego i politycznego, przy czym okres opracowania ćwiczeń był niezwykle krótki i był w sprzeczności z przyjętymi zasadami dla tego rodzaju ćwiczeń. Inaczej mówiąc, chodziło o nadzwyczajne ćwiczenia sojusznicze. Ich przygotowanie i częściowe przeprowadzenie było wywołane przez Zjednoczone Dowództwo Sił Zbrojnych Układu Warszawskiego, a o przeprowadzeniu głównej części ćwiczeń, tzn. wkroczeniu ćwiczących wojsk sojuszniczych na terytorium polskie, miało zadecydować kierownictwo polityczne Związku Radzieckiego, z pewnością za wiedzą najwyższych przedstawicieli politycznych CSRS, PRL i NRD⁴². Tylko z tego jednego faktu wypływa, że ćwiczenia oprócz celów wojskowych miały również cele polityczne.

Świadczy o tym także informacja pisemna, bez daty, ministra obrony narodowej CSRS, do prezydenta i sekretarza KC KPC Husáka⁴³. Nadzwyczajny charakter tych ćwiczeń potwierdza także ten fakt, że nie zostały one omówione w Radzie Obrony Kraju. Należy również wspomnieć o tym, że na ćwiczenia te była wybrana pierwsza i dziewiąta dywizja pancerna, które pod względem zawodowym, organizacyjnym politycznym i ideologicznym należały do najlepszych dywizji w CSAL⁴⁴. Poza tym do dywizji tych zostały włączone również najlepsze pułki piechoty zmechanizowanej z innych

⁴² Preparations for this special military exercise were not initiated by the command of the Joint Armed Forces of the Warsaw Treaty. Plan of the military exercise of the joint armies was prepared by the Soviet general staff and Joint Command was represented exclusively by Soviet officers.

⁴³ Gustáv Husák, First Secretary of the Communist Party of Czechoslovakia (1969–1987) and President of Czechoslovakia (1975–1989).

⁴⁴ The military exercise became an unplanned demonstration of preparedness and overall fighting capacity of the ČSLA. It showed many significant shortfalls that were even more surprising in case of such elite units. Both divisions were not able to stick to the standards while on the move and their deployment was delayed from two and half to six and half hours. Serious shortfalls occurred in planning work of its staffs, in achieved level of training, organization of units, preparedness of military equipment and supplies for winter conditions that were deployed to the operational area with 12–24 hours delays. Central Military Archives – Administrative archives of Army of Czech Republic Olomouc, f. Headquarters of Western Military District 1981, box No. 19, signature No. 4–194.

dywizji Zachodniego Okręgu Wojskowego, a liczba żołnierzy biorących udział w ćwiczeniach przekroczyła 14 tysięcy⁴⁵. Liczba ta nie była wystarczająca i dlatego przeprowadzono jeszcze specjalny wybór, przy którym najważniejszym warunkiem udziału w ćwiczeniach była niekaralność, poziom zawodowy oraz dojrzałość polityczna i ideowa. Żołnierze, którzy nie spełniali tych wymogów, byli zastępowani innymi, którzy je spełniali.

Ostateczna decyzja przy wyborze żołnierzy nie należała do dowódców oddziałów biorących udział w ćwiczeniach, ale do pracowników politycznych i kontrwywiadu wojskowego. Aktywność aparatu politycznego oraz kontrwywiadu wojskowego, która przejawiała się między innymi w dużej ilości tych pracowników oraz w środkach specjalnej propagandy przy zabezpieczeniu całej akcji, przekraczała przyjęte zwyczaje i normy dla tego rodzaju ćwiczeń. O tym, jakie znaczenie miała akcja dla Zjednoczonego Dowództwa Sił Zbrojnych Układu Warszawskiego, świadczy również to, że udział dwóch wspomnianych dywizji pancernych Zachodniego Okręgu Wojskowego uzupełnionych pułkami piechoty zmotoryzowanej, niewątpliwie spowodował osłabienie obrony granicy państwowej z RFN i tym samym granicy całej wspólnoty socjalistycznej⁴⁶. Również wyposażenie związków biorących udział w ćwiczeniach w większe kalibry amunicji ostrej, przydział porcji żywnościowych, materiałów pędnych, części zamiennych oraz środków specjalnych – armatki wodne, sztucery, pałki gumowe, wypożyczone w jednostkach Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, podkreślają nadzwyczajny charakter całej akcji. Wszystkie środki techniczne, włącznie z gąsienicowymi, były przemieszczane własnymi siłami po głównych trasach komunikacyjnych, bez względu na ich uszkodzenie i w asyście funkcjonariuszy służby drogowej Milicji Obywatelskiej.

Należy również wspomnieć o rozmowie dowódcy naczelnego Zjednoczonych Sił Zbrojnych Państw Układu Warszawskiego w obecności świadków marszałka Kulikowa z ministrem obrony narodowej CSRS generałem armii Martinem Dzurem, która miała miejsce na jesieni 1981 r. na ćwiczeniach sojusznicznych na terytorium NRD. W rozmowie tej marszałek Kulikow wspominał, że wojskowe rozwiązanie problemu polskiego z udziałem armii zaprzyjaźnionych stanowiłoby problem, a z ulgą oświadczył, że dzięki energicznej postawie ministra obrony narodowej PRL Wojciecha Jaruzelskiego nie będzie konieczna interwencja wojskowa⁴⁷. Biorący udział w rozmowie minister obrony narodowej CSRS wspominał, że zrezygnowanie

⁴⁵ 17 309 soldiers, 541 tanks, 261 infantry fighting vehicles, 335 armored personal carriers and 139 artillery systems were deployed.

⁴⁶ RFN – Republika Federalna Niemiec (Federal Republic of Germany, or West Germany).

⁴⁷ Wojciech Witold Jaruzelski, generał armii (1973); minister of national defense of Polish People's Republic between 1968–1983.

z interwencji wojskowej w Polsce mającej na celu udzielenie poparcia istniejącemu reżimowi było najlepszym rozwiązaniem, jakie w danej chwili można było przyjąć.

Cały szereg powyżej podanych faktów, które są tak bardzo nietypowe dla akcji tego rodzaju, uzupełnia również ten fakt, że po powrocie wojsk uczestniczących w ćwiczeniach do garnizonów przez prawie pół roku większość z nich była podwójnie przydzielona bojowo, raz do normalnych oddziałów i drugi raz do akcji „Karkonosze”. Akcja „Karkonosze” po powrocie wojsk do garnizonów została dopracowana i przekazana do przechowania jako dokument o najwyższym stopniu tajemnicy. Mówiąc innymi słowami, został opracowany system pewnego rodzaju tajnej mobilizacji oraz metodyka wraz z harmonogramem, której celem było ponowne zajęcie określonych terenów przy granicy państwowej z PRL po ogłoszeniu sygnału „Karkonosze” maksymalnie od „C” + 36 godzin i gotowości do spełnienia kolejnego zadania, to znaczy przekroczenia granicy państwowej z PRL. Realizacja, w ten sposób przygotowanej i częściowo powyżej opisanej, akcji „Karkonosze” nigdy nie nastąpiła. W roku 1982 i w następnych latach do roku 1984 przeważająca część dokumentów dotyczących akcji „Karkonosze” została zniszczona, a protokoły przekazano do archiwów.

Dla uzupełniania należy dodać, że o oficjalnie podanym celu całej akcji i miejscu jej przebiegu wiedziała prawdopodobnie tylko mała grupa najwyższego dowództwa armii oraz prezydent CSRS, ale nawet oni nie wiedzieli, jak długo cała akcja będzie trwać i czy przebiegnie w pełnym zakresie, to znaczy włącznie z wkroczeniem wojsk na terytorium PRL. Aczkolwiek nikt z najwyższego dowództwa nie powiedział żołnierzom biorącym udział w ćwiczeniach nic bliższego (oprócz tego, że chodzi o ruchy wojsk na dużą odległość), liczni żołnierze zawodowi i służby zasadniczej domyślali się na podstawie podanych anomalii, że cała akcja związana jest z przebiegającymi wydarzeniami społeczno-politycznymi w Polsce. Jak wypływa z ich zeznań jako świadków, nic konkretnego nie wiedzieli i nie wiedzą do dzisiaj.

Na podstawie wszystkich stwierdzonych faktów można wnioskować, że akcja „Karkonosze” jako część składowa nieplanowanych ćwiczeń sojuszniczych zrodziła się i w mniejszym stopniu została zrealizowana na podstawie decyzji Zjednoczonego Dowództwa Wojsk Państw Układu Warszawskiego. Inicjatywa ta wyszła ze strony kierownictwa politycznego w ówczesnym Związku Radzieckim, które trzymało się przyjętej w owym czasie we wspólnocie socjalistycznej doktryny Breżniewa ograniczonej suwerenności państw Układu Warszawskiego. Wyniki dochodzenia potwierdzają, że przygotowywane i częściowo przeprowadzone ćwiczenia miały służyć co najmniej jako akt groźby użycia siły wojskowej lub nawet jako manewr maskujący interwencję na terytorium obcego państwa w celu utrzymania przy sterze rządów istniejący reżim zagrożony siłami demokratycznymi.

Możemy się tylko domyślać, dlaczego nie doszło do interwencji. Niemalą rolę odegrała tutaj postawa Wojska Polskiego pod dowództwem Wojciecha Jaruzelskiego, który w grudniu 1981 r. ogłosił w PRL stan wojenny. Wkład do objaśnienia tej sprawy może wnieść także wypowiedź samego Wojciecha Jaruzelskiego, z którym Komisja Śledcza nawiązała kontakt w lecie 1994 r. Według ostatnich informacji wyżej wymieniony jest chętny złożyć zeznanie, ale okoliczności ewentualnego wysłuchania muszą być jeszcze uzgodnione z członkami Komisji Odpowiedzialności Konstytucyjnej Sejmu, którzy w najbliższym czasie odwiedzą nasz kraj. Należy wspomnieć, że nasz kraj już raz odwiedzili i zostały z nimi przeprowadzone rozmowy⁴⁸.

Na zakończenie Komisja uważa za wskazane zwrócić uwagę na osobistą odwagę niektórych żołnierzy zawodowych, którzy w 1980 r. odmówili wzięcia udziału w sojuszniczych nadzwyczajnych ćwiczeniach uświadamiając sobie możliwość poniesienia kary, co się w kilku przypadkach zdarzyło i żołnierze zostali zwolnieni z CSAL.

Dziękuję Państwu za uwagę i jednocześnie pozwolę sobie przedłożyć Izbie Poselskiej projekt uchwały, w której mówi się, że Izba Poselska przyjęła do wiadomości bieżące sprawozdanie o wynikach badań Komisji Śledczej mające na celu objaśnienie okoliczności związanych z akcjami „Norbert”, „Vlna”, „Zásah” oraz innymi podobnymi akcjami.

Dziękuję.

STRESZCZENIE

Alex Maskalík, Operacja „Karkonosze” – część prawdziwych przygotowań do interwencji czy gra psychologiczna?

Niniejsze studium źródłowe poświęcone jest nadzwyczajnym ćwiczeniom wojskowym Czechosłowackiej Armii Ludowej (CzAL) przeprowadzonym w pierwszej dekadzie grudnia 1980 r. i ich związkom z „kryzysem polskim”. Ćwiczenia były bezpośrednio powiązane z wydarzeniami rozgrywającymi się w sąsiedniej Polsce, gdzie działania Solidarności nie tylko zagrażały strategicznym połączeniom militarnym i w ogóle Układowi Warszawskiemu, ale też niosły ryzyko rozprzestrzenienia się do innych krajów socjalistycznych. Studium zawiera raport końcowy Komisji Śledczej Parlamentu Republiki Czeskiej na temat operacji „Karkonosze”. Biorąc pod uwagę zawarte w raporcie wnioski, studium stara się przedstawić pełen kontekst wydarzeń z odmienną perspektywą i wskazuje, opierając się na konkretnych aspektach sprawy, że mogło nie chodzić o potencjalną interwencję wojskową i że same manewry miały naturę czysto formalną służącą kamuflażowi. Studium wykazuje, że

⁴⁸ The investigation committee succeeded to obtain testimonies of generals Wojciech Jaruzelski and Tadeusz Hupałowski in April 1995. ACD, f. CDPCR – 1st Electoral Term, box No. 188, inventory No. 1095, Záznam z rozhovoru členů VK PsP PČR s Wojciechem Jaruzelskim, 13 IV 1995.

ćwiczenia armii Układu Warszawskiej wokół Polski stały się środkiem nacisku, w tym przypadku również z udziałem CzAL.

Słowa kluczowe: operacja „Karkonosze”, specjalne ćwiczenia wojskowe, Czesosłowacka Armia Ludowa, lata osiemdziesiąte, zimna wojna, pakt warszawski, „kryzys polski”

SUMMARY

Alex Maskalík, The „Krkonosé” Operation – part of real preparations for an intervention or a psychological play?

The material study examines the special military exercise of the Czechoslovak People's Army (ČSLA) in the first decade of December 1980 in relation to the „Polish Crisis”. It was directly related to the events in the neighbouring Poland, where the activities of Solidarność not only imposed a threat on the strategic military communications and the overall Warsaw Pact potential but also represented a serious risk of spreading to the other Socialist countries. Study contains the final report of the Investigation Committee of Parliament of Czech Republic about the „Krkonosé” operation. In confrontation with its conclusions, the study tries to uncover the whole context from a different perspective and point out, on the specific aspects, that it might not have been a case of potential military intervention and that the manoeuvres themselves were of formal nature and had a camouflage focus. The study shows that the exercises of the Warsaw Pact armies around Poland became a well-established means of coercion, in this particular case also with the participation of ČSLA.

Keywords: „Krkonosé” Operation, Special military exercise, Czechoslovak People's Army, 1980's, Cold War, Warsaw Pact, „Polish crisis”

РЕЗЮМЕ

Алекс Маскалик, Операция „Карконоше” – элемент реальной подготовки к интервенции или психологическая игра?

Данная статья посвящена специальным военным тренировкам Чехословацкой Народной Армии в первой декаде декабря 1980 года, связанных с „польским кризисом”. Тренировки были напрямую связаны с событиями в Польше, в которой действия „Солидарности” не только угрожали стратегическим военным расстановкам и в целом Варшавскому договору, но еще и несли за собой риск распространения в других социалистических странах. Статья содержит итоговый рапорт Следственной комиссии Парламента Чешской республики на тему операции „Карконоше”. Принимая во внимание содержащиеся в рапорте выводы, автор статьи старается представить полный контекст событий с альтернативной точки зрения и указывает, опираясь на конкретные аспекты вопроса, что речь могла

идти не о потенциальном военном вмешательстве и что сами маневры могли быть только формальностью, служащей для маскировки. В данной статье показано, как тренировки армии Варшавского договора вокруг Польши стали средством давления, в том числе при участии Чехословацкой Народной Армии.

Ключевые слова: операция „Карконоше”, специальные военные тренировки, Чехословацкая Народная Армия, холодная война, Варшавский договор, „польский кризис”